

Старший викладач Могдальова І. В.

Студент Копачевська К. О.

Автомобільно-дорожній інститут

Державного вищого навчального закладу

«Донецький національний технічний університет» (АДІ ДВНЗ «ДонНТУ»)

ЕТИЧНЕ РОЗУМІННЯ ДОБРА І ЗЛА В СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ХРИСТИЯНСТВІ

В історії етичної думки існує безліч різних концепцій, які намагаються відповісти на запитання, що є добро і зло. Наприклад, гедонізм, представники якого пов'язують добро і зло із задоволеннями та насолодами людини; евідемонізм розглядає добро як основу людського щастя; утилітаризм та прагматизм представляють добро як користь для людини. Теологічні концепції пов'язують добро з проявами божественної волі, раціональні концепції – із всесиллям людського розуму, натуралістичні – з природою людини, з проблемою збереження й продовження життя.

Власну точку зору на проблему добра і зла має й християнство. У християнській етиці добро розглядається як поєднання людини з Богом. Тому добро є те, що направляє людину до Всевишнього, що веде її по шляху роз'єднання з матеріальним, чуттєвим, швидкоплинним світом та злиття з духовним Абсолютом. Християнська релігія затверджує зло як зіпсоване добро. Зло не має сили, щоб змагатися з Богом. Той, хто повстане проти божественної справедливості, завдасть збитку лише собі. Зло, або ворожість, походить не від сили, а від немочі, нікчемності, тому неминуче обертається проти себе. Ідея саморуйнування зла є дуже важливою для християнського світогляду.

Відповідно до християнського вчення, людина здатна пізнати добро й діяти згідно з природою в силу своїх можливостей, спираючись при цьому на розум. За своєю природою людина добра і прагнення до руйнувань не є невід'ємною частиною її природи. Проте Старий Заповіт розповідає, що історія

людини розпочинається з акту гріхопадіння й в результаті усі її прагнення злі від народження.

Упродовж історії розвитку християнства виникає багато різних питань, пов'язаних з поняттями добра і зла. Так, для раннього Середньовіччя характерні спори, що виникають навколо інтерпретації біблейського міфу про падіння Адама. На думку одного з представників цього часу філософа та політика Августина Блаженного, з моменту падіння Адама природа людини стає розбещеною. Кожне покоління народжується проклятим із-за первинної непокори людини Богові. Однак, з іншого боку, учинивши опір Богові і тим самим вчинивши зло, Адам приносить у світ добро, виступивши в ролі прародителя усіх людей, що живуть на планеті Земля.

З точки зору християнства, перші люди до гріхопадіння мали свободу, свободу від зовнішньої (у тому числі й надприродної) причинності й здатність обирати між добром і злом. Обмежуючим фактором в їх свободі виступав моральний закон – почуття обов'язку перед Богом. Після гріхопадіння люди втратили свободу, стали рабами своїх бажань і вже не могли не грішити. Люди здатні творити благо лише за допомогою благодаті, яка несумірна із заслугами і дається тільки обраним, тим, хто зумовлен до порятунку. Проте люди як істоти морально-вільні можуть свідомо віддавати перевагу злу над добром.

Августин був впевнений, що усе, створене Богом, в тій чи іншій мірі причетно до абсолютної доброти. Зло – це не деяка сила, існуюча сама по собі, а ослаблене добро, необхідний ступінь до добра. Видима недосконалість навколишнього світу є частиною світової гармонії і свідчить про принципову доброту усього сущого, тобто всяка природа, яка може стати краще, вже є хорошою. Бувають випадки, що зло, яке мучить людину, обертається добром. Наприклад, людину карають за злочин (зло) з метою принести їй добро через спокутування і муки совісті, що призводять до очищення. Іншими словами, без зла людина не знала б, що таке добро.

Протилежну точку зору висловлює християнський чернець кельтського походження Пелагій, який стверджує, що гріх, здійснений Адамом, не має

ніяких наслідків для наступних поколінь. Тобто будь-яка людина з'являється на світ чистою та незіпсованою як Адам до свого гріхопадіння. Проте, на якомусь етапі свого життєвого шляху людина все одно здійснює гріх. Цей гріх Пелагій розглядає як результат поганого виховання й невміння протистояти спокусі. Згідно з поглядами Пелагія, людське єство нейтральне – йому не властиво ні добро, ні зло. Зло здійснюється людиною як зловживання свободою. Немовлята ж за природою своїй добрі й лише потенційно є носіями гріха. Тому хрещення як одне з сіми таїнств християнства має сенс тільки після досягнення дорослого віку, коли людина вже має свободу й здатна до свідомого здійснення гріха.

Але Августин заперечував дану ідею Пелагія, тому що вважав гріх не лише результатом прояву свободи людини, він є слідством прояву самої природи людини. Якщо людина не з Христом, значить, вона проти нього. Августин запитував себе, як можна бути проти Христа, якщо не за допомогою гріха? Отже, нехрещені немовлята теж гріховні. Із-за Адама усе людство знаходиться під прокляттям первородного гріха. По суті, суперечка між Августином і Пелагієм зводиться до протиставлення свободи та благодаті. Пелагій стверджував, що гріх корениться у свободі. Августин же наполягав, що людина часто робить те, чого не бажає, або ж, навпаки, бажає того, чого не в змозі зробити, а, отже, свобода й вчинки не пов'язані один з одним – люди грішать усупереч своїй волі. Саме таким чином Августин робить висновок про гріховність немовлят.

Таким чином, уявлення про добро і зло складаються в процесі освоєння, перетворення і осмислення людиною оточуючого світу й себе. Вони пов'язані з орієнтацією на ті або інші особові та соціальні цінності, існуючі в конкретній культурі. Світ розділяється в моральній свідомості на добре і зле, хороше й погане, похвальне з моральної точки зору і те, що заслуговує осуду. Усе різноманіття тлумачень суті добра і зла в етиці має під собою протиріччя людського існування, обмеженого рамками внутрішнього світу та історії суспільства.